

1e voortgangsverslag programma Aanpak mensen met onbegrepen gedrag

Door: Arjen Witteveen, programmamanager 'Aanpak mensen met onbegrepen gedrag'
Organisatie: Zorg- en Veiligheidshuis NHN / Programma 'Aanpak mensen met onbegrepen gedrag'
Datum: 23 oktober 2024

Vooraf

Ten behoeve van de aanpak van mensen met verward of onbegrepen gedrag (hierna: onbegrepen gedrag) zijn we in maart 2024 op basis van een programmaplan gestart met een vervolg op de aanpak van mensen met onbegrepen gedrag en een veiligheidsrisico. Dat plan bestaat uit drie programmalijnen ('Voorkant', 'Voorzieningen' en 'Samenwerking') met een aantal nieuwe accenten en initiatieven. In dit eerste voortgangsbericht informeren we jullie over de voortgang en planning voor de komende tijd.

Korte terugblik en resultaten

In 2019 is begonnen met de aanpak van een groep mensen met (doorgaans zeer) complexe problematiek, die vanwege strafbare feiten of overlast geregeld in beeld bij politie en justitie komt. Deze groep wordt in de regio ook wel de 1%-groep genoemd, waarbij de '1%' betrekking heeft op het geschatte percentage van de totale populatie van mensen met onbegrepen gedrag in de regio NHN: ofwel het spreekwoordelijke topje van de ijsberg qua complexiteit, duur en ernst van de problematiek.

Kenmerkend voor die 1%-groep zijn problemen op het gebied van overlast en crimineel gedrag, psychisch welzijn en/of verstandelijke beperking, middelengebruik, wonen, sociaal netwerk en dagbesteding. Mensen zijn vaak moeilijk te motiveren voor of toe te leiden naar passende hulpverlening. Vanwege de complexiteit van de problematiek is een geschikt hulpverleningsaanbod of goede verblijfsplek niet altijd te vinden. Al dan niet gedwongen interventies zorgen vaak niet voor een blijvende oplossing.

Voor de aanpak van de 1%-groep zijn er grosso modo twee verbeterlijnen ingezet: een intensieve Persoonsgerichte Aanpak (PGA OGGZ) van het Zorg- en Veiligheidshuis en de ontwikkeling van specifieke voorzieningen.

1. In het kader van de PGA OGGZ komen partijen als gemeenten, politie, OM en zorgverleners gemiddeld maandelijks bijeen om een op maat gesneden aanpak op casusniveau te maken. Sinds de start van de PGA OGGZ (2020) zijn er ca. 65 individuele casussen in de PGA OGGZ opgenomen. Momenteel zijn er nog 35 actief. Van de 40 afgesloten casussen zijn de meeste succesvol afgesloten, omdat de betreffende mensen al langere tijd stabiel waren en niet of veel minder met politie en justitie in aanraking kwamen. Ook zijn er mensen overleden. Enkele casussen zijn afgesloten, omdat er ondanks alle gezamenlijke inspanningen geen resultaten werden behaald.

Voor de lopende 35 casussen geldt dat het overgrote deel in veel rustiger vaarwater is gekomen. D.w.z. betere leefomstandigheden heeft en minder tot geen strafbare feiten pleegt of overlast veroorzaakt. Dit is te danken aan de gezamenlijke inzet (die van de zorgpartijen in het bijzonder!) en de lange adem die vaak nodig is. Zoals bij de start van de PGA-werkwijze beoogd, bevordert de PGA OGGZ de continuïteit van de aanpak, de samenwerking en een gedeeld gevoel van verantwoordelijkheid. Partijen hebben kortere lijnen met elkaar en zijn geregeld op een creatieve manier op zoek naar oplossingen voor de doelgroep die vaak moeilijk in hokjes te plaatsen is.

2. Daarnaast worden er positieve resultaten behaald, omdat mensen op een goede plek gehuisvest zijn. Wonen is één van de kernproblemen van de doelgroep. Meer dan 90% is dakloos. Vanuit de aanpak is specifiek ingezet op de ontwikkeling van:
 - Woonplekken buiten reguliere woonkernen voor mensen die met ondersteuning wel zelfstandig kunnen wonen, maar die je vanwege bijzonder gedrag of overlast beter niet in een reguliere wijk of woning kunt huisvesten (ook wel Skaeve Huse genoemd).
 - Longcarevoorzieningen, plekken op instellingsterreinen voor mensen die niet zelfstandig kunnen wonen en de nabijheid van 24/7 zorg en ondersteuning nodig hebben.

De ontwikkeling van deze woonplekken is om verschillende redenen een taai dossier gebleken. Reden zijn o.a. geen besluiten door colleges BenW, Not In My BackYard-sentiment van omwonenden, ingewikkelde vergunningstrajecten en omgevingswetgeving. Hoewel er in een aantal NHN-gemeenten (Den Helder, Hollands Kroon, Hoorn, Koggenland, Texel) verkennende of

concrete ontwikkeltrajecten plaatsvinden, zijn er in de gemeente Heiloo in juni van dit jaar pas de eerste twee plekken buiten reguliere woonkernen in gebruik genomen.

Meer succesvol is de ontwikkeling van longcarevoorzieningen op terreinen van Esdégé-Reigersdaal en GGZ-NHN, waar in totaal 15 plekken zijn gerealiseerd, waar tien PGA-cliënten zijn gehuisvest. Van negen van hen (2 GGZ-NHN en 7 Fetura Extra van Esdégé-Reigersdaal) hebben we de effecten in beeld gebracht. Daar valt het volgende over te zeggen:

- Alle negen mensen leven in aanzienlijk betere omstandigheden dan voorheen.
- Alle negen mensen vertonen doorgaans minder heftig en normaler gedrag dan voorheen.
- Alle negen mensen plegen veel minder strafbare feiten en overlast dan voorheen. Dit hebben we ook in kaart gebracht:

- Bij elkaar opgeteld hebben deze negen mensen in totaal **113** pagina's aan strafblad met daarop strafbare feiten als diefstal, inbraak, mishandeling, bedreiging en vernieling.
- Daarnaast waren zij samen de laatste vijf jaar (2018 – 2023) goed voor **3039** politiemeldingen.

- Sinds hun verblijf op een solitaire woonplek op het GGZ-terrein of bij Fetura Extra is het aantal strafbare feiten en politiemeldingen enorm gedaald.

- In 2023 pleegden zij samen **6** strafbare feiten (diefstal fiets, 3x huisvredebreuk en 2x vernieling in de woning).

- Daarnaast waren er in 2023 **137** politiemeldingen.

- **80** daarvan betroffen 'vermissing', meldingen die werden gedaan door de begeleiding van Fetura Extra op het moment dat mensen meerdere dagen afwezig waren.

- 1 persoon is **72** maal als vermist opgegeven. In het kader van voortschrijdend inzicht wordt diegene doorgeleid naar een nog beter passende woonvorm.

Deze resultaten vertalen zich ook in een forse kostenvermindering:

- In 2017/2018 bedroegen de gezamenlijke kosten (politie, gemeente, zorginstellingen, maatschappelijke opvang, justitie etc.) voor één van deze personen **€ 548.142,-**, waarvan **€ 210.750,-** politiekosten.

- In 2023 waren deze kosten gedaald tot **€ 147.278,-**, waarvan **€ 200,-** voor de politie (voor deelname aan het PGA-overleg).

Verder is de afgelopen jaren ingezet op verbetering van de samenwerking in de acute keten (politie, GGZ-crisisdienst, GGD Vangnet en Advies en ambulancezorg. Middels terugkerende casuïstiekbesprekingen worden knelpunten in kaart gebracht en verbeterd. Daarnaast is in de regio Alkmaar de training GGZ-politie gegeven, waar zo'n 140 GGZ-medewerkers en even zoveel politieagenten elkaars wereld beter hebben leren kennen en begrijpen.

Van brandjes blussen naar voorkomen

Ondanks deze resultaten en alle goede initiatieven en inzet neemt in algemene zin het aantal meldingen over mensen met onbegrepen gedrag bij de politie, Vangnet en Advies van GGD Hollands Noorden, de crisisdienst van GGZ-NHN en het Zorg- en Veiligheidshuis niet of nauwelijks af. Ook wordt een toename van complexe casuïstiek in het sociaal domein ervaren en gaan mensen tot de 1%-groep behoren. Er kan en moet dus meer worden gedaan om verdere teloorgang van mensen met onbegrepen gedrag en escalatie (o.a. crisis, politieinzet) te voorkomen.

Medio 2023 is een brede uitvraag gedaan om goed in beeld te krijgen wat we in de regio NHN samen concreet kunnen doen om meer 'aan de voorkant' van de problematiek te komen. De uitvraag richtte zich op de kenmerken en aanpak van een groep mensen met onbegrepen gedrag, wiens situatie zorgwekkend is of zou kunnen worden en bij wie verder afglijden of escalatie op de loer ligt. Er is gesproken met 112 medewerkers van gemeenten en ketenpartners uit het zorg- en veiligheidsdomein.

De bevindingen en adviezen staan in het rapport 'Versnelling naar de voorkant' d.d. 11.10.2023¹. Op basis van de adviezen en voorstellen uit dat rapport en de reeds lopende verbetertrajecten ten aanzien van de aanpak van complexe casuïstiek zijn er nieuwe accenten gelegd en initiatieven ontwikkeld.

In die aanpak wordt -meer dan voorheen- nadruk gelegd op vroegsignalering en vroegtijdig handelen. Organisatie van hulp wordt ingestoken vanuit gemeentelijk of wijkniveau, waarmee wordt beoogd sneller te handelen en verdere teloorgang en escalatie voor te zijn. De aanpak van deze specifieke groep mensen (de 1%-groep en de 10 - 20% 'daaronder') wordt programmatisch georganiseerd. Het programma loopt van januari 2024 – eind 2026. Concreet streeft het programma voor de hele regio NHN de volgende effecten na:

1. Mentale zorg en ondersteuning zijn zoveel mogelijk op gemeentelijk of wijkniveau georganiseerd en moeten voorzien in een toegankelijk en passend aanbod voor de mensen met onbegrepen gedrag, wiens situatie zorgwekkend is of zou kunnen worden en bij wie verder afglijden of escalatie op de loer ligt.
2. Door beter en tijdiger signaleren en (gezamenlijk) handelen en goede regievoering op individueel casusniveau wordt voorkomen dat mensen tot 'de meest problematische groep mensen met onbegrepen gedrag' (1%) gaan behoren en/of verdere overlast en escalatie optreedt.
3. In NHN is sprake van een goede infrastructuur en een toereikend en samenhangend voorzieningenaanbod om mensen die zorg en ondersteuning te bieden, die zij op dat moment nodig hebben. Concreet gaat dit onder meer over een goede en tijdige opvolging van meldingen over mensen met onbegrepen gedrag en de ontwikkeling van een specifiek voorzieningenaanbod.

Programmalijnen en bijbehorende acties

Uitgangspunt van het programma is om daadwerkelijk te gaan doen in plaats van te blijven hangen in abstracte plannen en mooie woorden. Dit is ook de kern van het rapport 'Versnelling naar de voorkant', waarbij het gaat om concrete voorstellen en adviezen, die erop gericht zijn hier en nu in NHN bij te dragen aan een verbetering van de aanpak. De acties zijn gekaderd onder drie programmalijnen: 'Voorkant', 'Voorzieningen' en 'Samenwerking'.

Programmalijn 1: Voorkant

De programmalijn Voorkant bestaat uit:

- actie 1.1: pilot 'Bemoeizorg'
- actie 1.2: onderzoek naar de oorzaken van terugval na ontslag uit behandeling bij GGZ-NHN.

Actie 1.1: Pilot 'Bemoeizorg' (looptijd: Q4 2024 – eind Q4 2026)

Aanspreekpunten: Michael Willemsen (E. mwillemsen@ggdhn.nl) en Arjen Witteveen (E. awitteveen@vrnhn.nl)

De wens tot het (her)ontwikkelen en financieren van vormen van bemoeizorg, zoals deze er ooit waren, komt unaniem naar voren uit het onderzoek 'Versnelling naar de voorkant'. Bemoeizorg is de situatie, waarbij mensen (tijdelijk) zelf niet in staat of gemotiveerd zijn de benodigde zorg en ondersteuning te regelen en de situatie zodanig ernstig is dat niet-handelen geen optie is. De bemoeizorg waarover het hier hoofdzakelijk gaat, is de zorg die vrijwillig wordt gegeven en waarbij mensen die doorgaans geen zorg willen, op basis van zorgwekkende signalen voor een langere periode op vrijwillige basis actief in hun omgeving opgezocht worden. Doel is contact maken en mensen proberen te motiveren voor passende zorg en ondersteuning, waarmee kans op verdere teloorgang en escalatie wordt verminderd.

Op basis van de onderzoeksuitkomsten én de constatering dat het ontbreken van goede, gezamenlijke bemoeizorg als hiaat in de aanpak van mensen met onbegrepen gedrag wordt gezien, gaan GGD Vangnet en Advies, Zorg- en Veiligheidshuis NHN, GGZ-NHN, Esdégé-Reigersdaal, 's Heeren Loo, Brijder Verslavingszorg en dnoDoen samen een pilot bemoeizorg uitvoeren. Doel is de ontwikkeling van een interdisciplinair bemoeizorgteam, van waaruit zo lang als nodig, gericht,

¹ [Versnelling naar de voorkant 11102023.pdf \(vrnhn.nl\)](#)

outreaching en al dan niet in combinatie met elkaar de juiste expertise (zorg op maat) kan worden ingezet. Indien gewenst wordt binnen de pilot een rol toebedeeld aan de inzet van ervaringsdeskundigen.

Gedurende de periode Q4 2024 – Q4 2026 wordt de pilot uitgevoerd in de gemeenten Alkmaar en Dijk en Waard. Om te beginnen worden maximaal twintig cliënten geselecteerd, op wie gedurende de pilotperiode bemoeizorg wordt ingezet. Het inclusieproces is een gemeenschappelijke aangelegenheid, waarbij ook wijkteams van de betreffende gemeenten en de politie worden betrokken. Vervolgens worden werkende weg gezamenlijke methodieken toegepast of ontwikkeld. Per organisatie worden medewerkers voor maximaal 16 aantal uren per week vrijgemaakt om deel te nemen aan dit team.

Omwille van toekomstige borging en goede aansluiting op de lokale overleg- en samenwerkingstructuren (ofwel de aanpak vanuit gemeentelijke wijkteams en de lokale overleggen op het gebied van overlastmeldingen en vroegsignalering) zijn de gemeenten Alkmaar en Dijk en Waard en politie actief betrokken. Naast tussentijdse aanpassingen wordt de pilot na één jaar uitgebreid geëvalueerd.

Het plan was om de pilot Bemoeizorg ook in Den Helder te gaan uitvoeren. Echter bleek dit op dit moment niet financieel haalbaar te zijn (zie later). Wel vinden er op dit moment gesprekken plaats om te bekijken of er op termijn alsnog kan worden gestart in Den Helder.

Actie 1.2: Onderzoek tbv vroegsignalering van terugval na ontslag uit behandeling **(Uitvoering: Q2 en Q3 2025)**

Aanspreekpunten: Michiel Bahler (m.bahler@ggz-nhn) en Arjen Witteveen (E. awitteveen@vrnhn.nl)

Een aanname op basis van de uitvoeringspraktijk is dat een deel van de mensen van wie een GGZ-behandeling al dan niet succesvol is beëindigd, binnen afzienbare tijd terugvalt in psychische klachten en opnieuw bij de (acute) zorg in beeld komt. Verondersteld wordt dat er voor een deel van deze groep (de grootste groep is goed in staat zelf achteruitgang te signaleren en om hulp te vragen) veel winst te behalen is door een terugval na het afsluiten van een behandeling eerder te signaleren en daarop eerder te interveniëren. Op die manier kan teloorgang en escalatie en dus inzet van de acute keten en (klinische) zorgconsumptie mogelijk worden voorkomen.

Afgelopen periode is bij GGZ-NHN geïnventariseerd hoe vaak en binnen welke termijn terugval na beëindiging van behandeling voorkomt. Nader onderzoek is nodig om te zien of een bepaald profiel cliënten hierin herkenbaar is en hoe het komt dat mensen binnen afzienbare tijd na beëindiging van de behandeling weer terugvallen. Dit onderzoek wordt in 2025 uitgevoerd bij GGZ-NHN.

Op basis van de onderzoeksgegevens kan in de toekomst (hypothetisch) op verschillende manieren worden ingezet om signalen eerder in beeld te krijgen en daarop eerder te interveniëren:

- Bekijken hoe al tijdens een lopende behandeling beter kan worden geanticipeerd op een (mogelijk) toekomstige terugval en het beter organiseren van de nazorg.
- Pro actief koppelen van ervaringsdeskundigen en naasten aan mensen met wie het richting het einde van hun behandeling beter gaat. Deze ervaringsdeskundigen houden na beëindiging van een behandeling een lijntje met de cliënt.
- Bieden van periodieke ondersteuning aan de cliënt door de POH-GGZ na het afsluiten van een behandeling.
- Een actievere signalerende rol ontwikkelen voor andere partijen zoals politie, woningbouwverenigingen, wijkteams, bemoeizorg etc.

Programmalijn 2: Voorzieningen

De programmalijn Voorzieningen bestaat uit:

- actie 2.1: Ontwikkeling woonvoorzieningen
- actie 2.2: Trainingen aanpak woonoverlast, omgaan met onbegrepen gedrag en ontwikkeling woonvaardigheden.

Actie 2.1: Ontwikkeling woonvoorzieningen (looptijd: heden – eind Q4 2026)

Aanspreekpunt: Arjen Witteveen (E. awitteveen@vrnhn.nl)

De noodzaak om passende woonplekken te ontwikkelen is onverminderd groot. Dat geldt voor de 1%-groep, maar ook voor de 10-20% 'daaronder', die centraal staat in deze vervolgfase van de aanpak. Een groot deel van deze mensen heeft zelfstandige huisvesting. Naar schatting redt circa 15% van hen het niet om al dan niet met ondersteuning zelfstandig te wonen. Persoonlijke problematiek is te complex, waardoor onvoldoende in een passende ondersteuningsbehoefte kan worden voorzien. Mensen vereenzamen, beschikken niet over voldoende woonvaardigheden, raken in de schulden, vervuilen of veroorzaken overlast. Ook is een deel van de mensen zeer kwetsbaar en wordt er misbruik van hen gemaakt. Bovendien is de maatschappelijke tolerantie voor 'bijzonder gedrag' afgenomen.

Zoals eerder vermeld is de ontwikkeling van specifieke woonvormen voor mensen met onbegrepen gedrag een taai dossier, dat veel tijd en moeite kost. Gezien de goede resultaten (zie eerder) gaan we onverminderd door om de ontwikkeling van Skaeve Huse en Longcarevoorzieningen te bevorderen. Vanuit het programma heeft het Zorg- en Veiligheidshuis NHN de rol van aanjager en deskundige. Een rol die actief ondersteund wordt door verschillende gemeente- en instellingsbestuurders. Prioriteit liggen op dit moment bij:

- de noodzakelijke herhuisvesting van Fetura Extra van Esdégé-Reigersdaal, waarvoor een politiek-bestuurlijk traject in de gemeente Alkmaar loopt.
- de ontwikkeling van 8 longcareplekken op het terrein van 's Heeren Loo in Julianadorp, waarvoor bij de gemeente Den Helder al enige tijd een vergunningstraject loopt.

Daarnaast worden gemeenten Den Helder, Hoorn en Koggenland actief ondersteund bij hun lopende ontwikkeltrajecten van in totaal 15 – 20 woonplekken buiten reguliere woonkernen.

Actie 2.2: Trainingen aanpak woonoverlast, omgaan met onbegrepen gedrag en ontwikkeling woonvaardigheden (looptijd: Q2 2025 – eind Q4 2026)

Aanspreekpunt: Arjen Witteveen (E. awitteveen@vrnhn.nl)

Naast de ontwikkeling van voornoemde woonvormen is het van belang dat mensen met onbegrepen gedrag, als zij een woning hebben, deze ook kunnen behouden en geen overlast veroorzaken. Uit dagelijkse casuïstiek en onderzoek is naar voren gekomen dat mensen met onbegrepen gedrag soms langdurig overlast veroorzaken en moeilijk bereikbaar zijn voor de hulpverlening. Uiteindelijk wordt dan het spoor ingezet om iemand uit de woning te krijgen, waardoor iemand op straat komt te staan en problematiek vaak verergert.

Om deze dynamiek te doorbreken, zetten we in op het vergroten van kennis ten aanzien van de aanpak van woonoverlast bij gemeenten, het beter toerusten van medewerkers van woningcorporaties om psychische problematiek te herkennen en signaleren en hun handelingsperspectief te vergroten. Daarnaast willen we een aantal medewerkers van woningcorporaties opleiden om de ontwikkeling van voldoende woonvaardigheden van mensen met onbegrepen gedrag te bevorderen.

Training aanpak woonoverlast

We zien dat de aanpak van woonoverlast overal verschilt en we zien dat er soms nog te weinig wordt samengewerkt tussen de verschillende partijen (gemeente, corporatie, hulpverlening). Zowel corporaties als gemeenten hebben tools die elkaar aanvullen en versterken. Tools die mensen met onbegrepen gedrag kunnen helpen of stimuleren om minder overlast te veroorzaken en een uitzettingsprocedure te voorkomen. Echter door handelingsverlegenheid en gebrek aan kennis worden de instrumenten niet optimaal benut.

Bureau Woontalent is gevraagd een training te geven, die we aanbieden aan adviseurs Openbare Orde en Veiligheid van de 16 NHN-gemeenten en medewerkers van woningcorporaties en het Zorg- en Veiligheidshuis. Bij de training komt aan de orde wat woonoverlast is en wie de verschillende typen plegers zijn, met in het bijzonder aandacht voor mensen met onbegrepen gedrag. Daarnaast gaat de training in op de taken en verantwoordelijkheden vanuit de gemeente in de aanpak van woonoverlast en de juridische (bestuursrechtelijke) instrumenten die ingezet kunnen worden. Ook besteedt de training aandacht aan samenwerken aan woonoverlast met andere partijen waaronder de corporatie.

Training herkennen en omgaan met onbegrepen gedrag

Dikwijls krijgen medewerkers van woningcorporaties te maken met mensen met onbegrepen gedrag. Soms worden problemen niet of te laat herkend. Ook ontbreekt geregeld een handelingsperspectief hoe met hen qua gespreksvoering en bejegening om te gaan. In het kader van het programma willen we vanuit GGZ-NHN en VG-instelling Esdégé-Reigersdaal alle NHN-woningcorporaties een (deels nog te ontwikkelen) training aanbieden op het gebied van ggz- en lvb-problematiek. De bedoeling is medewerkers van woningcorporaties hierdoor beter te toe te rusten en hun handelingsperspectief te vergroten. Tevens wordt beoogd om met die kennis de kans op vroegsignalering en tijdiger en adequater in te grijpen te vergroten, waardoor erger leed en escalatie kunnen worden voorkomen. De trainingen bestaan onder meer uit verhalen van ervaringsdeskundigen en naasten, casuïstiek uit de praktijk, organisatie van en contactlegging met zorginstellingen en rollenspelen.

Training ontwikkeling woonvaardigheden

In de praktijk zien we dat mensen met onbegrepen gedrag die lang dakloos zijn geweest of in een instelling hebben gewoond (weer) moeten leren wonen en daartoe een aantal basisvaardigheden moeten ontwikkelen. Dit betreft onder meer het onderhouden van de woning, omgang met buren en praktische en financiële zaken. Zaken die van belang (kunnen) zijn om problemen en teloorgang te voorkomen en een woning te kunnen behouden. Bureau Woontalent is vanuit het programma gevraagd om bij de NHN-woningcorporaties trainers op te leiden, die mensen met onbegrepen gedrag kunnen helpen bij de ontwikkeling van woonvaardigheden. De trainers worden opgeleid om de training “een thuis als basis” te kunnen geven aan de deelnemers. Doel van die training is dat de deelnemers (mensen met onbegrepen gedrag) op een adequate manier kunnen wonen en participeren in hun woonomgeving. Deze training draagt bij aan het vergroten van de woonvaardigheden, waardoor woonproblemen kunnen worden voorkomen.

Programmaliijn 3: Samenwerking

De programmaliijn Samenwerking bestaat uit de onderdelen:

- 3.1: ‘Netwerkontwikkeling en -bestending’
- 3.2: ‘Gemeentelijke leertafel Zorg en Veiligheid’
- 3.3: ‘Doorontwikkeling samenwerking Acute keten’
- 3.4: ‘Doorontwikkeling PGA OGGZ 1% en Levenslooppaanpak’
- 3.5: ‘Communicatieplatform’.

Actie 3.1: Netwerkontwikkeling en –bestending (looptijd: heden – eind Q4 2025)

Aanspreekpunt: Anja Barte (E. anbarte@vrnhn.nl)

Uit het onderzoek ‘Versnelling naar de voorkant’ komt naar voren dat het hebben van korte lijnen met elkaar als een belangrijke succesbepalende factor voor de aanpak van mensen met onbegrepen gedrag wordt gezien. Weten wie je waarvoor moet hebben, wat (de organisatie van) de ander kan betekenen en de ander kunnen vertrouwen. Aangaande die korte lijnen wordt er in de dagelijkse praktijk veel willekeur en discontinuïteit ervaren. Vanwege personeelsverloop en persoonlijke werkdruk staan de opbouw en het behoud van een netwerk structureel onder druk. Door personeelsverloop en de omvang van bepaalde organisaties weet men vaak ook niet (meer) wie je waarvoor kunt benaderen.

Er is een breed gedeelde behoefte om elkaar periodiek te ontmoeten en informatie uit te wisselen. In de Kop van Noord-Holland worden onder de naam ‘De Verbinding’ rondom het onderwerp mensen met onbegrepen gedrag jaarlijks een aantal laagdrempelige samenkomsten georganiseerd. Overeenkomstig dat initiatief worden onder naam De Verbinding in de subregio's Noord-Kennemerland en West-Friesland in de periode 2024 en 2025 vier laagdrempelige bijeenkomsten voor gemeenten en ketenpartners georganiseerd, waar beleidsmakers van gemeenten en professionals uit het zorg- en veiligheidsdomein elkaar kunnen ontmoeten, informatie kunnen uitwisselen en van elkaar kunnen leren. Tijdens de bijeenkomsten is ook ruim aandacht voor de ervaringen en verhalen van ervaringsdeskundigen en naasten. Afgelopen mei hebben de eerste twee bijeenkomsten plaatsgevonden. Eind oktober staan de volgende twee gepland. Ook na 2025 is het de bedoeling deze bijeenkomsten regelmatig te organiseren en de organisatie (net als in Den Helder) bij gemeenten te beleggen.

Actie 3.2: Gemeentelijke leertafel Zorg en Veiligheid (looptijd: heden – eind Q4 2026)

Aanspreekpunt: Arjen Witteveen (E. awitteveen@vrnhn.nl)

Uit het onderzoek 'Versnelling naar de voorkant' is gebleken dat de meeste NHN-gemeenten ten aanzien van de aanpak van mensen met onbegrepen gedrag tegen dezelfde problemen en thema's aanlopen. Er zijn gelijksoortige behoeften en er worden overeenkomstige initiatieven uitgedacht of ontwikkeld. Soms gebeurt dit in samenspraak met andere gemeenten (uit vooral de eigen subregio), maar vaak gebeurt het eigenstandig, waarbij de kans bestaat dat het wiel opnieuw wordt uitgevonden. Onder adviseurs van gemeenten is er een breed gedeelde behoefte om een netwerk op te zetten van gemeentelijk adviseurs, die acteren op het snijvlak van zorg en veiligheid en zich o.a. bezighouden met de aanpak van complexe casuïstiek. Besprekingspunten, die in het onderzoek 'Versnelling naar de voorkant' genoemd zijn, zijn de interne samenwerking tussen OOV en Sociaal Domein, het voeren van procesregie, inzet van bestuursrechtelijke maatregelen en de inrichting van een effectieve opschalings- en overlegstructuur. Er is een sterke behoefte om elkaar te leren kennen en van elkaar te leren. Om hierin te voorzien hebben we een gemeentelijke leertafel Zorg en Veiligheid opgericht.

Medio 2024 hebben we de eerste leertafel georganiseerd. De opkomst en het enthousiasme waren groot. Naast kennismaking werd een casus middels een interviewsessie uitgediept en werd het handelingsperspectief van de inbrenger vergroot. We herhalen de leertafel drie- tot viermaal per jaar. Onderwerpen worden door de deelnemers ingebracht, ketenpartners, ervaringsdeskundigen en naasten zullen worden uitgenodigd om presentaties te geven en hun ervaringen te delen. De organisatie wordt verzorgd door het Zorg- en Veiligheidshuis (ZVH). Op 7 november 2024 wordt de volgende leertafel georganiseerd.

Actie 3.3: Doorontwikkeling samenwerking Acute keten (looptijd: heden – eind Q4 2026)

Aanspreekpunten: Moos Putto (E. m.putto@ggz-nhn.nl) en Angela Visscher (E. angela.visscher@politie.nl)

Afgelopen jaren is er veel gedaan om de samenwerking in de acute keten te verbeteren. Zo organiseren politie, GGZ-NHN, GHOR / ambulancezorg periodiek een overleg waar de samenwerking wordt doorontwikkeld en knelpunten en casuïstiek worden besproken en aangepakt. Dit overleg werpt z'n vruchten af en wordt gecontinueerd.

In Basisteam Alkmaar is vorig jaar de training GGZ-politie georganiseerd. Deze training heeft tot doel om de samenwerking te bevorderen en kennis te vergroten over elkaars taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Ook wordt ruimte geboden om met elkaar van gedachten te wisselen over procedures, afspraken en casuïstiek. Er kwamen verschillende onderwerpen aan de orde, zoals het Digiteam GGZ, de Wet verplichte ggz en gebruik van het stroomstootwapen. In de regio Alkmaar zijn in totaal 20 trainingen (van een dagdeel) gegeven, waaraan 140 politiemedewerkers en even zoveel GGZ-medewerkers deelnamen. Er zijn inmiddels afspraken gemaakt om de trainingen in 2025 in de andere NHN-regio's (Basisteam Den Helder, Dijk en Waard en Hoorn) te organiseren.

Daarnaast zijn in 2022 en 2024 brede themabijeenkomsten GGZ-politie georganiseerd, waar o.a. door ervaringsdeskundigen presentaties werden gegeven en aan discussietafels ruimte werd geboden om casuïstiek en relevante thema's te bespreken. In lijn met de trainingen GGZ-politie werd beoogd verbinding, samenwerking, begrip voor en kennis van elkaars domeinen te bevorderen. In 2025 en 2026 worden deze themabijeenkomsten herhaald, waarbij de GHOR eveneens wordt betrokken.

Actie 3.4: Doorontwikkeling PGA OGGZ 1% en Levensloopaanpak (looptijd: heden – eind Q4 2026)

Aanspreekpunten: Lotte De Graaf-Baan (E. l.degraaf@ggz-nhn.nl) en Ellen Wagemans (E. ewagemans@vrnhn.nl)

Voor de meest complexe casuïstiek, waarbij ook sprake is van veiligheidsrisico's en/of overlast (de 1%-groep) is de PGA OGGZ 1% ontwikkeld en inmiddels geborgd als vast werkproces van het Zorg- en Veiligheidshuis (ZVH). Het gaat hierbij om **intensieve** procesregie, nauwe ketensamenwerking en continuïteit. De PGA OGGZ wordt, zoals alle andere werkprocessen van het ZVH, periodiek geëvalueerd en doorontwikkeld.

GGZ-NHN heeft t.b.v. de begeleiding, behandeling en passende casusregie van zeer complexe casuïstiek een levenslooppak in ontwikkeling, die langdurig en op maat kan worden ingezet en waarbij de zorgintensiteit flexibel kan worden op- en afgeschaald. De uitvoering van de inhoudelijke zorg valt onder de forensisch ACT teams. De op- of afschaling van benodigde zorg kan zowel ambulante als klinische van aard zijn. De verdere ontwikkeling tot een gedegen werkproces wordt voortgezet. Specifiek wordt daarbij ingezet op integratie van specialistische kennis en samenwerking op het gebied van verslavingszorg en zorg aan mensen met een verstandelijke beperking en/of niet aangeboren hersenletsel.

Omdat het veelal over dezelfde doelgroep gaat wordt thans hard gewerkt om de PGA OGGZ en levenslooppak beter met elkaar te verbinden en er op termijn één werkproces van te maken. Bij de GGZ is hiervoor een projectleider aangesteld. Bij het ZVH wordt beoogd om één van de procesregisseurs volledig vrij te maken voor de PGA OGGZ 1% en de levenslooppak en zo als het ware een 'superspecialist' op dat vlak te ontwikkelen. Momenteel is de PGA OGGZ vanuit een generieke taakstelling belegd bij meerdere procesregisseurs, terwijl voor de aanpak van deze complexe doelgroep veel aandacht en specialistische kennis nodig is.

Actie 3.5: Communicatieplatform (looptijd: heden – eind Q4 2026)

Aanspreekpunten: Sandra van Breugel-Bredewout (E. svbreugel@vrnhn.nl) en Marieke van 't Hoff (E. mvthoff@vrnhn.nl)

In mei van dit jaar is er vanuit het programma een communicatieplatform gelanceerd met daarop informatie over de voortgang van het programma en alle bovengenoemde ontwikkelingen, de planning van evenementen en bijeenkomsten en praktijkverhalen. Periodiek wordt er een mailing uitgestuurd.

Effectmeting

Om inzichtelijk te maken wat er wordt bereikt en om goed te kunnen sturen en bijstellen is het van groot belang om de effecten van het programma periodiek te meten. Voor de meting van het behalen van de doelstellingen en meer algemene informatie, die wat zegt over de effecten van het programma ontwikkelen we een dashboard dat bestaat uit meerdere onderdelen. Deze onderdelen zijn o.a. aantal E33-meldingen politie, meldingen Vangnet- en Advies, crisisbeoordelingen GGZ-NHN, waarbij opgemerkt dat deze maar ten dele betrekking hebben op de doelgroepen (de 1% en 10-20% van de mensen met onbegrepen gedrag), waarop we ons in dit programma hoofdzakelijk richten.

Daarnaast meten we gericht een aantal zaken waarop we inspanningen leveren: het aantal longcareplekken en Skaeve Huse dat is gerealiseerd. Het aantal gemeenten dat de functie van adviseur zorg en veiligheid / gemeentelijk procesregisseur heeft georganiseerd. Het aantal netwerkbijeenkomsten gericht op kennis en ervaringen delen of themadagen politie-GGZ dat heeft plaatsgevonden etc.

Financiering

Bekostiging van de (personeels)inzet t.b.v. de verschillende programmaonderdelen vindt deels plaats vanuit de organisaties zelf. Daarnaast wordt in nauw overleg met de betrokken organisaties personele capaciteit t.b.v. specifieke acties (o.a. pilot Bemoeizorg), organisatie van netwerkbijeenkomsten en communicatie gefinancierd vanuit de lopende Zon-MW-subsidie van €400.000. Daarnaast is in september een extra Zon-MW-subsidie van € 1 miljoen aangevraagd.

Mits toegekend (besluit: uiterlijk januari 2025) worden daarvan de volgende onderdelen bekostigd:

- Pilot Bemoeizorg
- Onderzoek vroegsignalering van terugval na beëindiging GGZ-behandeling.
- Trainingen op het gebied van de aanpak van woonoverlast, herkenning en omgaan met onbegrepen gedrag en ontwikkeling woonvaardigheden.
- Opleiding en implementatie superspecialist PGA / Levenslooppak Zorg- en Veiligheidshuis.
- Inzet van ervaringsdeskundigen.